

Interview met Raúl Suárez

Middenveld in dynamisch Cubaans project

Opgetekend door Arthur Vanempten

De Wereldsolidariteit-stuurgroepen van Brussel en Leuven organiseerden in 2003 een erg boeiende studie- en ervaringsreis naar Cuba.⁽¹⁾ Twintig ACW-militanten maakten gedurende drie weken kennis met het Cubaanse project. Ter plekke waren zij sterk onder de indruk van een ontmoeting met Raúl Suárez - dominee, vormingswerker en volksvertegenwoordiger - en nodigden hem uit voor een tegenbezoek aan België.

Van 15 tot 19 november 2004 had Raúl Suárez tal van contacten met de verschillende geledingen van de christelijke arbeidersbeweging. Hij luisterde naar de toelichting over de werking van de arbeidersbeweging, gaf uitleg over de situatie in Cuba en zijn plaats daarin en beantwoordde talloze vragen.

Wij van onze kant stelden hem ook ettelijke vragen: over, achtereenvolgens, enkele kenmerken van het Cubaanse project, de overlevingskansen ervan, het bestaan van een middenveld, de godsdienst(vrijheid), zijn persoonlijk engagement en mogelijke solidariteit met Cuba.

GMG: Vooraf een vaststelling. Van hieruit bekeken en op basis van wat wij erover vernemen, is voor velen van ons Cuba moeilijk te vatten.

Om Cuba te begrijpen, moeten we het plaatsen in het Zuiden, in de derdewereld. Als we Cuba bekijken met de bril van de Verenigde Staten (VS) of van Europa is het niet te vatten. We moeten het ook plaatsen binnen zijn eigen geschiedenis.

Wat betekenen kolonisatie en dekolonisatie? De Spaanse ruiter werd vervangen door een

neokoloniale ruiter, de VS. Dat geldt nu nog. Zonder kennis van deze achtergrond is het niet te begrijpen wat vandaag gebeurt in Latijns-Amerika in het algemeen en in Cuba in het bijzonder. Het Cubaanse project is een antwoord op de politiek van de VS. In Zuid-Amerika hebben de VS geen enkel autonoom project toegelaten en meer dan veertig invasies georganiseerd om progressieve regeringen aan de kant te zetten. Cuba heeft zich verdedigd. Maar een belegerd land neemt maatregelen die niet altijd begrijpbaar zijn. Het is de houding van de jaloeze echtgenoot...

De massamedia, in handen van de machtigen, bepalen het beeld van Cuba in de buitenwereld. Zij blazen de vergissingen op en verbergen de positieve elementen.

Wij, Cubanen geven soms de indruk dat Cuba een model is. Sommige bewoners spreken te idealistisch en te triomfalistisch over hun land. Cuba is geen modelstaat. Het is geen hemel, maar ook geen hel, zoals de VS willen laten geloven.

Spreken over socialisme in een land is niet belangrijk. Wat telt, zijn de feiten. Beoordeel een land op basis van die feiten, de verwezenlijkingen.

CUBAANS PROJECT

GMG: Wat zijn de kenmerken van het Cubaanse project?

Het wil een alternatief zijn voor het kapitalisme en bouwt aan een socialistische staat in wording. Volgende principes liggen aan de basis: solidariteit, sociale rechtvaardigheid, gelijkheid tussen man en vrouw, solidariteit met de armste volkeren in Latijns-Amerika en Afrika. Om dit te realiseren, speelt de overheid een belangrijke rol. Die wijzigde in de loop der jaren en Cuba evolueerde van een geplande naar een meer gestuurde maatschappij.

Tot 1989 realiseerden wij veel en verdwenen tal van fundamentele sociale onrechtvaardigheden op vlak van: grondbezit (de landloze boeren), volksgezondheid, onderwijs, cultuur, sport, werkloosheid, analfabetisme, menselijke waardigheid. Het sterftecijfer daalde, de levensverwachting steeg, de armoede werd zo goed als volkomen uitgeroeid.

Na '89, met de val van de Sovjet-Unie (SU) en door de op een blokkade gerichte politiek van de VS, kwam de crisis. We stonden voor drie uitdagingen.

Ten eerste. Overleven zonder de SU, met de VS als vijand. We hebben kunnen overleven, ons sociale project hield stand.

Ten tweede. Slagen in onze strategie om te ontwikkelen en niet doen wat andere socialistische landen deden, die overstapten naar het kapitalisme. We hebben, om ons land verder te ontwikkelen, vernieuwingen doorgevoerd en het socialisme behouden.

Derde uitdaging: welk type van maatschappij? Een socialistische maatschappij verwezenlijken en daarom bepaalde zaken uitstellen. In eerste instantie richtte het beleid zich

op het instandhouden van de sociale verworvenheden.

We hebben maatregelen moeten nemen op vlak van toerisme, buitenlandse investeringen, privatiseringen. Enkele voorbeelden.

Aanmoedigen van het buitenlandse toerisme. Hierdoor steeg het toerisme met 13 tot 15% per jaar, enkel de Dominicaanse Republiek deed beter. Toerisme betekende werk in de sector zelf, maar ook in de industrie.

Wet op buitenlandse investeringen. Terzake spelen drie criteria een rol: technologische inbreng, kapitaal en marktaandeel. In bepaalde sectoren zijn geen buitenlandse investeringen toegelaten en de buitenlandse privé inbreng mag maximaal 49% bedragen. Er is nu een driehonderdtal gemengde bedrijven.

Decentralisatie van de Cubaanse staat. In het verleden kopieerde men het bureaucratische model van de SU. Nu werden alle ondernemingen en ministeries gedecentraliseerd.

Mogelijkheid om, onder vastgelegde voorwaarden, te werken voor eigen rekening. Bijvoorbeeld, kleine restaurants, privé taxi.

Landbouwhervormingen: één miljoen hectare grond werd verdeeld onder de landarbeiders en landbouwcoöperatieven, er zijn vrije boerenmarkten.

Ons toeleggen op de wetenschap, in het bijzonder de biotechnologie en de informatica.

Sommige van deze maatregelen produceerden kapitalistische waarden met ongelijkheid en prostitutie als gevolg. Wat betekenen ze echter in de toekomst?

Wij moeten het socialisme niet idealiseren. Het is nergens gerealiseerd, ook in Cuba niet. Het is een utopie en de internationale omgeving bemoeilijkt de verwezenlijking ervan.

Het neoliberalisme propageert een economie van de grote rijkdom waarin de macht, de

Raúl Suárez

De VS deden alles om Cuba te verstikken. Het gevolg was dat Cuba zich terugtrok in een defensieve houding en daarbij fouten maakte.

”

Raúl Suárez: „Mij uitnodigen, is een vorm van hulp.”

faam, het geld zich verenigen en waar de rijkdom zich concentreert in de handen van een minderheid. De internationale instellingen, IMF en Wereldbank, leggen dit soort economie op aan de derdewereldlanden. Voor Latijns-Amerika heeft dit als gevolg dat alle initiatieven voor verandering ten gunste van de armen worden stopgezet en afgeblokt, dat onder militaire dictaturen duizenden 'opposanten' verdwijnen. Tegen dit soort economie hebben sommige landen, waaronder Cuba, nee gezegd. Cuba bewees dat het weinige kon verdeeld worden onder velen en heeft daardoor problemen opgelost waar andere Latijns-Amerikaanse landen tekortschoten. Vanuit solidariteit met de armen heeft geen enkel ander land gedaan wat Cuba deed op nationaal en internationaal vlak. Solidariteit over de grenzen kreeg vorm ondermeer door het uitzenden van dokters en hulpverleners naar talloze derdewereldlanden.

GMG: De tegenstanders zeggen dat, om dit project te realiseren, Cuba de politieke inspraak aan banden legt. Betekent in Cuba de politieke inspraak iets?

In Cuba zijn er gemeentelijke, provinciale en nationale verkiezingen. Acht organisaties van vrouwen, boeren, studenten, vakbond (CTC)... dragen de kandidaten voor. Deze mensen moeten geen partijlid zijn. De verkiezingen gebeuren geheim, zelfs voor Fidel. Cuba telt 601 parlementairen, vertegenwoordigers van alle sectoren van de maatschappij: vanuit instellingen of de sportwereld, katholieken, protestanten...

Als de VS zeggen dat er in Cuba geen verkiezingen zijn, is het omdat ze niet hetzelfde zijn als in de VS: verkiezingen waarin men elkaar zwart maakt, met campagnes gebaseerd op leugens en handenvol geld kostend. De VS hebben geen democratie, wel een electoraal systeem. Cuba daarentegen heeft een democratisch verkiezingssysteem. Het is niet perfect en we moeten werken aan nog meer democratie.

Naast de verkiezingen zijn er nog andere kanalen voor inspraak. In 1993 besprak het parlement maatregelen om de toenmalige crisis op te lossen. Op voorstel van de vakbond werd die bespreking stopgezet en werden de maatregelen voorgelegd aan de arbeidersparlementen, groepen van werknemers in de fabrieken en diensten. Gevolg: Cuba nam andere maatregelen dan de overige derdewereldlanden, waar men de sociale verworvenheden afbouwde onder druk van het IMF en de Wereldbank. De aanpak was uiteindelijk ook niet deze die Fidel voorgesteld had. Hij wou met name een belasting heffen op het loon. De arbeidersparlementen verwierpen dit voorstel en de belasting kwam er niet.

Fidel kante zich tegen de vrije boerenmarkten met vrije prijsvorming. De boerenmarkten

bestaan, met een stijging van de landbouwproductie en een groter, meer gevarieerd voedselaanbod als gevolg.

GMG: Zijn er in Cuba, buiten de communistische, politieke partijen?

Vóór 1989 toen Cuba een welvarend land was met een stabiele en groeiende economie, met een hoge levensstandaard, en het niet diende te vechten om te overleven, waren er geen andere politieke partijen. Vanaf de crisis nam de Amerikaanse agressiviteit tegen Cuba toe en de VS stemden twee wetten die Cuba moesten verstikken. Toen vormden zich kleine groepen die zich bezighielden met de mensenrechten en later veranderden in of uitgroeiden tot politieke partijen. Zo ontstonden bijvoorbeeld de christen-democratische en de sociaal-democratische partij, erkend en gefinancierd door de VS. Ondanks die Amerikaanse steun en niettegenstaande de tribunes die zij krijgen in het buitenland om hun standpunten te verspreiden, slagen ze er niet in om het Cubaanse volk te bereiken.

Ik vind dat Cuba zijn wetten moet aanpassen en verbeteren, dat er nog meer interne oppositie moet komen, maar dan vanuit een oppositie die niet gefinancierd en geleid wordt van buiten.

GMG: Er zijn niet alleen geen politieke partijen, er is ook maar één vakbond, de CTC. Vrijheid van vakbeweging bestaat niet. Waarom is er maar een vakbond toegelaten?

Cuba koos voor één vakbond in elke arbeidsplaats. De CTC overkoepelt vijftieng syndicaten, georganiseerd volgens sector. De leiding wordt verkozen door de werknemers.

De CTC is géén partijorganisatie.

Deze eenheidsvakbond is historisch gegroeid en bestaat al sinds 1939. In heel de geschiedenis kende men altijd maar één centrale (nvdr: centrale staat in Cuba voor het overkoepelende geheel). Zelfs in de tijd van het kapitalisme in Cuba was er maar één vakbond. Tijdens Batista's bewind probeerde men een andere beweging op te richten, zonder succes echter. Met de revolutie is de CTC één gebleven. Negenennegentig procent van de werknemers is lid en betaalt hiervoor een bijdrage.

Het tegenovergestelde van een eenheidssyndicaat heeft, gezien de geschiedenis, geen zin. De inspanning van de VS om een alternatief

syndicaat op te richten, mislukte. Na de val van de SU en met het experiment in Polen in het achterhoofd, ontstonden er kleine groepen van katholieken die een vakbond vormden. Een christelijke vakbeweging in Cuba is een nodeloze en nutteloze zorg. De

duizenden christelijke arbeiders, die behoren tot de eenheidsvakbeweging, hebben er geen belang bij lid te worden van een christelijke vakbeweging. Sommige leiders van de CTC zijn pratikerende christenen. Dank zij de inspanningen van de CTC boekten we resultaten die de werknemers nergens elders bekwamen, werden de hervormingen om uit de crisis te geraken besproken in de arbeidersparlementen.

Raúl Suárez

Cuba is geen hemel, maar ook geen hel, zoals de VS willen laten geloven.

”

MENSENRECHTEN

GMG: In Europa maakt men zich zorgen om de mensenrechten. Er zou geen persvrijheid zijn. Zijn er in Cuba informatiestromen over wat gebeurt in het buitenland? Wat weet een gewone Cubaan van de rest van de wereld? Is er geen filter ingebouwd?

Raúl Suárez (l.) en Arthur Vanempten (r.).

Naar Cuba komen jaarlijks ruim twee miljoen toeristen. Ondanks de papierschaarste zijn er tijdschriften met buitenlandse berichtgeving. De elektronische communicatie stijgt ondanks de beperktheden. In een 'rondetafel' op tv debatteren elke dag anderhalf uur, van halfzeven tot acht uur 's avonds, vier tot vijf journalisten over het gebeuren in buiten- en binnenland. De regering kan niet beletten dat de Cubanen Europese en Amerikaanse radiozenders beluisteren. Vanuit de VS zendt men vele honderden uren uit, gericht op Cuba. Er zijn ook nog de talloze Cubaanse artiesten die in het buitenland optreden.

De Cubanen zijn geïnformeerd, maar misschien nog onvoldoende.

De persvrijheid is een mythe, zowel in Europa als in Cuba. Tot hoever gaat die? Niet alles wat het volk zegt, wordt gepubliceerd. De journalisten schrijven overal ter wereld in functie van de belangen van de redactie en degenen die de redactie in handen hebben. Enkele voorbeelden. Uit onderzoek blijkt dat 41% van de Amerikanen overtuigd is dat Saddam Hoessein achter de aanslag op de WTC-torens zat. En 38% denkt dat Irak massavernietigingswapens bezat.

Een recenter voorbeeld. Ik gaf een interview weg aan het Spaanse persagentschap *Europress*. In de context waarbij Spanje zijn positie ten aanzien van Cuba herzielt en

Duitsland stappen zet in de richting van Spanje, titelt de krant: "Pastor en parlementair Suárez is voorstander van de vrijlating van de dissidenten". Ik heb dat gezegd, maar het was niet de kern van mijn betoog en andere essentiële dingen werden niet weergegeven.

Als christen heb ik schrik voor de macht van de media. Wij moeten een alternatief vinden tegen de massamedia. In Latijns-Amerika gebeurt dat al, bijvoorbeeld een buurradio die, met naam en toenaam, spreekt over gebeurtenissen en mensen in de wijk.

GMG: Een ander pijnpunt voor Europa is inderdaad de behandeling van de dissidenten. Hoe sta jij daar tegenover?

In Cuba lopen opposanten, vertegenwoordigers van meer dan honderd groepen die het systeem in vraag stellen, vrij door de straten. Ze vergaderen met buitenlanders. Ze worden door ambassades uitgenodigd, met uitzondering van de Belgische en die van enkele andere landen. Alle overige zetten hun deuren open en steunen hen door persconferenties en door hun uitspraken wereldwijd te verspreiden. Op die manier internationaliseren de opposanten en de zogenaamde dissidenten zich.

GMG: Waarom zitten dan vijfenzeventig opposanten gevangen?

Zij zitten niet vast omwille van hun ideeën, maar omdat ze wetten overtreden hebben, omdat ze geld ontvingen van de vijand. In Cuba zijn er wetten, zoals dat ook in België het geval is. Burgers die samenwerken met de vijand worden veroordeeld. Vele oppositie-groepjes in Cuba en in Florida zijn door de VS georganiseerd en gefinancierd. Uit publicaties van de Staatsveiligheid blijkt dat president Bush 58 miljoen dollar heeft uitgetrokken voor steun aan die groepen en aan radio- en

tv-uitzendingen. De nieuwe VS-zaakgelastigde deed zijn ervaring op in Nicaragua. Hij reisde heel Cuba rond om de oppositiegroepen samen te brengen.

Over de houding ten aanzien van de dissidenten hebben de protestantse kerken in Cuba de regering vragen gesteld. Daarnaast verklaarden ze, enerzijds, dat het programma van de dissidenten, sociaal en economisch, niet beter is dan dat van de revolutie, dat er een band is met extreem-rechts, dat hun belangen niet die zijn van het Cubaanse volk. Anderzijds zegden ze ook dat de straffen te zwaar waren en vroegen de VS om de inmenging in Cuba te stoppen.

Dissidenten! Men spreekt alleen van dissidenten als het over Cuba gaat. Als men het over andere landen heeft, neemt men dat woord niet in de mond.

Cuba moet de dissidenten erkennen die de VS en Europa zelf geschapen hebben.

Hoe ik het zie? Ik erken Cuba's

recht om zich te verdedigen tegen groepen die zich door het buitenland laten betalen. De opgepakte dissidenten zijn te zwaar gestraft en ik heb in het parlement gepleit voor hun vrijlating. Het was een provocatie vanuit de VS, en Cuba is erin getrap.

Ik begrijp dat je je zorgen maakt over de vijftienzeventig, maar doe dat dan ook voor anderen en vraag niet aan Cuba wat je ook niet van andere landen verlangt.

GMG: De reactie van Cuba op de Nederlandse parlementair die de dissidenten opzocht, was ongelukkig. Zet hem niet terug op een vliegtuig. Stop met deze manier van reageren.

Als toerist reizen om met de dissidenten te praten, is geen eerlijk komen kijken. Deze

mensen komen met een duidelijke zending. Het was een provocatie en Cuba heeft er zich aan laten vangen.

Men kan komen met een open agenda en met echte interesse om de standpunten te leren kennen. Dat was onlangs nog het geval met een Spaanse parlementair. Hij heeft gesproken met de oppositie, met de kardinaal, met Fidel.

Een land heeft het recht zich te verdedigen tegen diegenen die het willen ondermijnen. Er zijn maatregelen nodig om het eigen zelfbeschikkingsrecht te handhaven en te verdedigen.

Er is een continue provocatie. Een ander voorbeeld hiervan. Om de overwinning van Bush te vieren, organiseerde de VS-zaakgelastigde een samenkomst van de opposanten waarop hij stembrieven voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen uitdeelde. Alle genodigden stemden uiteraard voor Bush. Dit gebeurde

op een ogenblik dat in Europa stemmen opgingen om de relatie met Cuba te herzien. Cuba is er dit keer niet ingetrapt en heeft hen ongemoeid gelaten.

Intern in Cuba is er ook een permanent lobbyen om te beletten dat Cuba in de val van de provocatie zou trappen.

GMG: Hoeveel vrijheid heeft men in Cuba opgegeven voor de gelijkheid?

Dit is een belangrijke, zonet de belangrijkste, vraag en mijn antwoord zal tamelijk uitgebreid zijn.

Op vlak van mensenrechten scoort Cuba goed in vergelijking met andere Latijns-Amerikaanse landen. De problemen desbetreffend hebben te maken met de burgerlijke vrijheden. Inzake sociale rechten, de rechten

Raúl Suárez

Ik waarschuw voor het religieuze protestantse fundamentalisme dat Bush aan de overwinning heeft geholpen.

”

die de mensen in de eerste plaats interesseren, staat Cuba op nummer één. Dat erkennen zelfs de Verenigde Naties.

Wij staan voor een uitdaging om de sociale en de individuele vrijheden met elkaar te combineren. Hoeveel vrijheid is verloren

gegaan? De burgerlijke vrijheden, de burgerlijke democratie, het burgerlijke gedachtegoed (consumentisme). Je hebt alle vrijheid om alles te kopen, maar zonder geld heb je er geen toegang toe. Wat is dan vrijheid? Ik geloof niet in een vrijheid waarbij een kleine groep de rijkdom bezit. Drie voetballers in Spanje verdienen méér dan al de inwoners samen van de vijf armste landen. In de Latijns-Amerikaanse landen nam, in naam van de vrijheid, de ongelijkheid enorm toe.

Er is echter een ander soort vrijheid. Ik kan niet alles kopen, ik heb de vrijheid om mijn gedacht te zeggen – herinner u het interview met *Europress*: "Suárez is voor de vrijheid van de dissidenten". Ik voel mij vrijer in Cuba dan in de VS. Er is een ander soort democratie. Ze is zeker nog niet perfect omwille van de strategie van de VS tegenover Cuba, omwille van de grootmachten die geen ruimte lieten om ons gedachtegoed te ontwikkelen. Problemen voor onze democratie zijn het populisme en de invloed van de markt op de politiek.

Mijn concepten over vrijheid evolueerden. Na vijfenveertig jaar leven binnen het Cubaanse project denk ik niet meer hetzelfde over vrijheid en democratie. Mijn concept steunt op een bijbelse gedachte. In het Nieuwe Testament, Filippenzen 2, 5-8, schrijft Paulus over Jezus: "Alhoewel hij God is, is hij slaaf geworden en heeft zo de glorie van God gelaten en is een van ons geworden"... Wij moeten onze glorie beperken om de bevrijding van de mens. We moeten een prijs betalen. Ik denk dat je vrijheid moet durven opgeven om

Raúl Suárez

Vanaf 1984 zie je een heropleving van de kerken en kent de godsdienst een enorme vooruitgang.

”

gelijkheid te creëren in een nieuwe wereldorde. In naam van mijn christelijke principes zeg ik: democratie begint als het land zijn rijkdom verdeelt, als men de problemen van de mensen oplost, als men zich ten dienste stelt van de armsten.

Ik ben niet helemaal gelukkig met de vrijheid en de democratie in Cuba vandaag. Maar er is hoop om meer vrijheid en democratie te maken.

Wat de burgerlijke vrijheden betreft, moet men er rekening mee houden dat Cuba in het defensief leeft, het ziet overal vijanden.

Mijn boodschap, schep een klimaat van vertrouwen en begrip dat een dialoog mogelijk maakt. In de mate dat Cuba gerespecteerd wordt, zullen de burgerlijke rechten ook wijzigen.

GMG: In de dialoog tussen Cuba en Europa komt weinig vooruitgang. Waarom plaatst Cuba het vijandsbeeld ten aanzien van de VS over op Europa? Cuba heeft intern een goede communicatie, waarom communiceert het dan zo slecht naar buiten? Waarom houdt het geen rekening met de gevoeligheden binnen Europa?

Het is complex. Ik hoor dat de druk vanuit de VS op al degenen die pleiten voor een Europese positieve benadering van Cuba erg groot is. Hoe de dialoog versterken? Cuba zegt: wij zijn daarvoor niet gehaast. De *hardliners* in Europa vragen een knieval van Cuba. Ze willen dat Cuba zich vernedert, een soort masochisme. Een man, een dronkelap, slaat zijn vrouw en vraagt dan om de liefde te bedrijven. Dat is wat Europa van Cuba verlangt.

Zowel de VS als Europa hebben de Cubaanse revolutie niet aanvaard, nooit een politiek

gevoerd van samenwerking of verdraagzaamheid, nooit Cuba gestimuleerd om zijn instellingen te verbeteren. Canada, Latijns-Amerikaanse en sommige Europese landen hebben relaties aangeknoopt, niet omwille van sympathie voor, maar veeleer ondanks het systeem. De VS deden alles om Cuba te verstikken. Het gevolg was dat Cuba zich terugtrok in een defensieve houding en daarbij fouten maakt.

De politiek van Europa om de VS te steunen, werkt contraproductief. In Latijns-Amerika overheerst het beeld dat Europa handlanger is van de VS. Eén pot nat. Spanje's premier Zapatero beweert dat de EU haar kredietwaardigheid verloor in Latijns-Amerika en dat ze die moet herwinnen door een andere houding aan te nemen, ondermeer tegenover Cuba.

De VS en Europa gebruiken de mensenrechten door ze te vertalen naar in Cuba onbestaande politieke partijen. De westerse media blazen de gebeurtenissen in Cuba op.

De critici zijn niet consequent. Ze praten over de mensenrechten in Cuba, maar zeggen niets over de mensenrechten in Colombia, Saoedi-Arabië. In Vietnam werden tweehonderd mensen ter dood veroordeeld, maar de Euro-Aziatische top vond plaats in... Vietnam.

Ik zou ook liever hebben dat de opgepakte mensen vrij waren, maar ben niet akkoord met de houding van VS en Europa. Europa is niet consequent en veroordeelt de VS niet voor zijn leugens en oorlogen.

De Cubaanse maatschappij moet evolueren, weg van die vijandigheid. Dit kan niet met de huidige houding van Europa: je voet op een kind zetten en dan zeggen: marcheer. Dat kan niet! Belangrijk is een klimaat van vertrouwen en wederzijds begrip.

Ik geloof in een dialoog zonder voorwaarden, stap voor stap.

Wat zou Cuba geweest zijn als de VS niet zo hadden gehandeld? Als Europa Cuba had gesteund?

OVERLEVINGSKANSEN VOOR HET PROJECT

GMG: Als hier het woord 'Cuba' valt, volgt er meteen de naam Fidel Castro op. Fidel, hoe ziet het volk hem?

Er zijn verschillende manieren om naar Fidel te kijken.

Voor de VS en Europa is hij een duivel, een dictator. In Latijns-Amerika en op de Caraïben leeft een totaal ander beeld. Zij zien Fidel als een teken van weerstand tegen de VS, als een voorbeeld voor veranderingen. Hij heeft de sociale problemen verholpen die het kapitalisme niet oploste en waarmee de andere

Latijns-Amerikaanse landen nog geen raad weten. Hij heeft gezorgd voor de verworvenheden op vlak van onderwijs, gezondheidszorg, toegang tot cultuur en sport. Als Cuba mislukt was, zouden de presidenten Lula (Brazilië), Chávez (Venezuela), Kischner (Argentinië) er

ook niet gekomen zijn. De afwezigheid van Fidel zal men in de Caraïben en Latijns-Amerika sterk voelen.

Het beeld in de VS en in Europa is ook niet het beeld in Cuba, misschien een kleine groep niet te na gesproken. Als er in Cuba rond de figuur van Fidel niet een grote consensus was, zou hij niet zólang regeren. Cuba is immers geen militaire staat.

Het beeld van Fidel is er een van: man met een harde kop, nobele persoon, iemand die communiceert met zijn volk en het in kriti-

Raúl Suárez

Als christen heb ik schrik voor de macht van de media. We moeten een alternatief vinden tegen de massamedia. ”

sche momenten gaat uitleggen. Hij heeft al drie keer mijn kerk bezocht, en al vele uren met de leiders van de kerken gediscussieerd over religieuze zaken en over de relatie tussen kerk en staat.

GMG: Cuba kan zich sterk houden door Fidel. Vrees je niet dat na hem hetzelfde gebeurt als in de landen achter het IJzeren Gordijn. Na de val kwam er een model dat veel erger was dan wat er voordien bestond.

Wij zijn ook bezorgd. Er zijn geen twee Fidels in de geschiedenis, hij is onherhaalbaar, hij is een historische figuur. Fidel is de enige met een moreel gezag om alle Cubanen aan te spreken. Hij is ook een strateeg op het internationale vlak. Na hem zal er een leegte zijn.

Al vijftien jaar werkt men in Cuba aan de vorming van nieuwe kaders. Men trekt lessen uit de ervaringen in China, Vietnam, de SU waar de opvolgers van de oude leiders de zaken ondersteboven gooiden. De nieuwe generatie zijn jonge mensen. Bijvoorbeeld onze minister van Buitenlandse Zaken is vijfendertig jaar en speelt een belangrijke rol in Cuba. De voorzitter van de ministerraad is tweeënveertig jaar. De leiders van de provincie- en de gemeenteraden zijn veertigers. De jonge generatie werkt samen met de oude.

Deze nieuwe kaders studeerden niet in de SU, maar kennen wel de revolutionaire traditie van Cuba en Latijns-Amerika. Zij spreken niet over Marx en Lenin, maar wel over Martí en Bolívar. Ze kennen de Latijns-Amerikaanse denkers.

Ik geloof dat er veranderingen komen, maar het zullen niet die zijn die de VS wensen. Mijn beoordeling is: de principes en streefdoelen

van de revolutie veranderen niet, maar de methodologie, de uitwerking zal vermoedelijk anders zijn. De toekomst kennen we niet!

GMG: Wordt er intern een debat gevoerd? Komen de problemen aan bod? Is er intern kritiek?

Ogenschijnlijk lijkt het debat stilgevallen en het komt in de media nog weinig aan bod. Dit wil niet zeggen dat er niet meer gediscussieerd wordt. In de algemene vergadering van de volksraad debatteert men nog wel over de thema's die de mensen raken.

Een ander voorbeeld. Er was een grote stroompanne. Omwille van fouten gebeurden de noodzakelijke investeringen niet. Drie dagen lang hebben journalisten het hierover gehad op tv. Het resultaat was dat de minister vervangen werd door een nieuwe, een vrouw.

Er is meer debat nodig. Maar het overleven, ondermeer als gevolg van de maatregelen van Bush, staat centraal. Het Martin Luther King Centrum heeft een programma om over de problemen te discussiëren – als u mij toestaat, kom ik daar verder nog op terug.

GMG: Wat zijn de gevolgen van de herverkiezing van Bush?

Bush nam vóór de verkiezingen nog een pak maatregelen om Cuba het leven zuur te maken.

Vanuit de VS mag men slechts om de drie jaar op familiebezoek in Cuba. 'Familie' blijft dan nog beperkt tot: man en vrouw, vader, moeder, kinderen, grootouders.

De internationale banken staan onder druk om geen financiële overdrachten naar Cuba

Raúl Suárez

De meest geslaagde etappe in Cuba was die toen de hele bevolking erbij betrokken was.

”

te doen. Om die reden schafte Cuba de dollar als betaalmiddel af en verving hem door de convertibele peso (dollar uitgegeven door Cuba).

De herverkiezing van Bush verraste Cuba niet. Het verschil tussen Bush en Kerry is het verschil tussen coca cola en pepsi cola. Ze hebben dezelfde politiek ten aanzien van Latijns-Amerika.

Bush zal proberen Cuba verder te verdrinken. Dat zal duren tot de volgende verkiezingen. De druk van de VS op de bondgenoten zal toenemen. Bush zegt: ofwel ben je voor mij ofwel ben je tegen mij, er is een as van het goede en een as van het kwade.

Bush is fier op zijn herverkiezing. Hij zal anderen proberen te overtuigen van zijn ideeën.

GMG: Ben je bang voor een inval door de VS in Cuba?

Agressie tegen Cuba is mogelijk, maar... In Cuba heerst geen etnische verdeeldheid. Fidel is Saddam niet. Cuba geniet veel sympathie in het buitenland. Honderd zevenentachtig landen stemden in de VN tegen de resolutie van de VS tegen Cuba. Steeds meer landen in Latijns-Amerika verzetten zich tegen het neoliberalisme en de politiek van de VS. Een belangrijke bondgenoot van de VS in Europa is weggefallen, de vroegere Spaanse premier Aznar. Niettegenstaande de zware druk van de katholieke kerk in Spanje, verklaarde zijn opvolger, Zapatero, dat de houding ten aanzien van Cuba zal veranderen. De huidige Spaanse ambassadeur heeft veertig leiders van de oppositie uitgenodigd. Op het einde zei hij: dit is de laatste receptie en Spanje verandert van politiek. Er zijn ook gunstige tekenen in Amerika.

Ondanks de taal van Bush pleitte een meerderheid in Kamer en Senaat voor een verandering en bijsturing op het vlak van reizen, wetenschappelijke uitwisseling, beperking op het sturen van geld. De historische kerken in VS hebben resoluties gestemd tegen de blokkade. Vijftien VS-staten verkopen landbouwproducten uit Cuba. Honderd en acht ondernemingen uit de VS hebben commerciële contacten. Het is wel een handelsstroom in één richting en Cuba moet cash betalen.

Al die tekenen zullen een einde maken aan de politiek van de regering-Bush. 'Business is business', kijk naar de houding ten aanzien van China en Vietnam.

Nog een fenomeen dat een rol kan spelen. De zoektocht naar petroleum in de Golf van Mexico. Amerikaanse ondernemingen willen hieraan deelnemen. Ze kregen de toelating van Fidel, maar de VS weigerden.

GMG: Wat zijn de overlevingskansen van het Cubaanse project in internationale context? Het experiment Nicaragua mislukte. Wat is het verschil met Cuba?

Cuba is Nicaragua niet, zij kennen een verschillende evolutie. Zoals ook China anders evolueert dan Rusland of Vietnam.

In Nicaragua waren andere machtsverhoudingen dan in Cuba. De VS steunden de oorlog tegen de Sandinisten en hebben er meer succes gehad dan in

Cuba. De Sandinisten voerden de verplichte legerdienst in, wat zwaar aankwam bij de families. Ze maakten foute toepassingen van wetten. De levensstijl van de commandanten lokte reacties uit. De leiders hebben geleefd met de rug naar het volk. Ze onderkenden niet het probleem van de Mesquito-bevolking.

Raúl Suárez

Cuba moet de dissidenten erkennen die de VS en Europa zelf geschaapen hebben.

”

Er was een sterke contradictie met de katholieke kerk. In de Nicaraguaanse revolutie hadden de christelijke groepen een grote bijdrage. De paus wees hen met de vinger. In Cuba bejegende hij Fidel met vriendschap.

De Sandinisten vaardigden geen wetten uit die het volk onmiddellijk ten goede kwamen. Men zag geen resultaat. Cuba had na één jaar wetten voor landhervormingen, stadsvernieuwing, volledige tewerkstelling.

Che zei: je moet de imperialisten zelfs niet een klein beetje geven. De Sandinisten hebben hen veel gegeven.

GMG: Hoe ziet u de evolutie in Latijns-Amerika en wat is de invloed ervan?

Het Latijns-Amerikaanse volk onttroont het neoliberalisme en de macht van het IMF en de Wereldbank. Het maakt hierbij fouten, maar dat is eigen aan elk menselijk handelen. Het pro Amerikanisme en het neoliberalisme worden weggestemd. Er is een nieuwe beweging.

Lula, in Brazilië, neemt maatregelen die de Amerikaanse belangen niet dienen en streeft naar de integratie van de Latijns-Amerikaanse landen. In Nicaragua zijn de Sandinisten opnieuw aan de winnende hand en behielden in verschillende steden de burgemeesterszetel. De rechtse president kreeg huisarrest omwille van corruptie. In Ecuador loopt een rechtsgeding tegen de president wegens corruptie. Op de dag van zijn aanstelling verklaarde de nieuwe president van Uruguay dat hij relaties met Cuba zal aanknopen.

Deze tekenen zijn gunstig voor Cuba.

GMG: Geloven de jongeren nog in de revolutie? Zonder hun geloof zijn er geen overlevingskansen.

De jeugd kun je indelen in drie groepen.

Vooreerst degenen die zich afstemmen op de consumptiemaatschappij en al het mogelijke doen om op die manier te leven. Het is een minderheid die je voornamelijk terugvindt in de hoofdstad. Ze zijn hun nationale identiteit kwijt en de buitenlandse toeristen zijn hun voorbeeld. Ze zijn onverschillig voor de waarden van de revolutie en begeven zich aan prostitutie en drugs.

Een tweede categorie steunt publiekelijk de revolutie zonder enige vorm van kritiek. Zij keert de grote massa jongeren de rug toe.

De derde en grootste groep, gevormd in het gedachtegoed van Fidel en Che, staat achter de revolutie, maar is kritisch. Deze jongeren merken de fouten en werken aan de verbetering ervan. Ze verdedigen de revolutie ondanks de fouten. Ze vragen meer debat, verafschuwen de VS en zien de VS-politiek als de oorzaak van de interne blokkade. Cuba leeft al vijfenveertig jaar met een defensieve

houding tegenover de vijandigheid van buiten uit. De jongeren spreken van een tweede blokkade. De eerste is die van de VS. De tweede is de interne. Door zijn defensieve houding is Cuba geblokkeerd om de nodige veranderingen door te voeren.

Bij bepaalde jongeren zie ik ontredde. Ze trekken naar de nieuwe religieuze bewegingen. De kinderen van vele leiders behoren tot die kerken. Deze leiders kleven een dubbelzinnige houding aan: enerzijds bezorgd om het religieuze fundamentalisme, anderzijds blij dat hun kinderen opnieuw in de pas lopen.

MIDDENVELD

GMG: Vanuit de personalistisch-christelijke visie hechten we veel belang aan het middenveld, organisaties die zich bevinden tus-

Raúl Suárez

Ik geloof dat er veranderingen komen, maar het zullen niet die zijn die de VS wensen.

”

sen de overheid en de burger. De staat moet niet alles zelf regelen en organiseren. Is er in het Cubaanse project ruimte voor een middenveld?

Raúl Suárez

Na Fidel zal er een leegte zijn...

”

De meest geslaagde etappe in Cuba was die toen de hele bevolking erbij betrokken was. Het gevaar kwam van de socialistische bureaucratie waarbij de individuele verantwoordelijkheid vervangen werd door de staat. Dit leidt tot etatisme. Cuba was ooit overgepolitiseerd. Radio, pers, tv kenden een constante politisering, met oververzadiging als gevolg. Hiertegen kwam reactie.

Vandaag heeft in Cuba de staat niet alles in handen en speelt een sterke civiele maatschappij een grote rol. Er zijn meer dan tweeduizend erkende ngo's, organisaties van vrouwen, jongeren, boeren, studenten, de vakbond, beroepsgroepen, groepen die bezig zijn met milieu, met biotechniek, kunstenaarsverenigingen, groepen die banden hebben met de kerken. Sommige van deze organisaties leunen nauw aan bij de overheid; vele andere werken er volledig los van, ontvangen zelfs geen subsidies en werken in vele gevallen samen met Europese ngo's.

Een voorbeeld ter illustratie. In de gezondheidszorg zijn verschillende ngo's actief. De katholieke kerk en de protestantse kerken bezitten bejaardentehuizen en psychiatrische instellingen. Caritas heeft ziekenhuizen. De toegang tot deze instellingen is niet gratis. Als de familie het kan, moet ze 100% betalen. Het Martin Luther King Centrum heeft in de wijken programma's lopen voor bejaarden en zieken, ondermeer bezigheidstherapie, handvaardigheden, vrijetijdsactiviteiten, vorming...

GMG: Je kunt deze werking vergelijken met wat hier de Ziekenzorgkernen van de christelijke mutualiteit doen. Hoe kijken de leiders in Cuba naar de ngo's?

Er zijn drie houdingen. Een vijandige opstelling, steunend op de marxistische visie waarbij de staat alles zelf moet doen. Anderen aanvaarden de ngo's als een noodzakelijk kwaad. Velen zien ze als een essentieel onderdeel van de maatschappij.

GMG: Een voorbeeld van werking in het middenveld is het Centrum Martin Luther King – het is hier al enkele keren ter sprake gekomen. Hoe functioneert het en welke ruimte heeft het om te werken?

Om uitvoering te geven aan het testament van Martin Luther King, richtten we het *Centro Memorial Dr. Martin Luther King jr.* (CMLK) op. Het wou een vormings- en communicatieproject zijn met het oog op solidariteit en participatie. In 1978 beschikten we over een gebouw.

Het CMLK heeft enkel voor wat de wettelijke erkenning aangaat een relatie met de staat, maar werkt voor het overige volledig onafhankelijk. Het is een associatie met christelijke inspiratie zonder winstoogmerk, voor het belang van het volk.

De algemene uitgangspunten - vorming en communicatie voor participatie en solidariteit - vertalen we in vier programma's.

Sociale theologie: bedoeld niet enkel voor de professionelen, maar ook voor het volk.

Volksopvoeding gebaseerd op de methode van Paulo Freire, zeer participatief en betrokken op de gemeenschap.

Solidariteit door een uitwisseling met Latijns- en Noord-Amerika en Canada. Op deze manier willen we de publieke opinie in de VS beïnvloeden om haar zo een ethisch bewustzijn bij te brengen ten aanzien van Cuba en Latijns-Amerika. Wij beschouwen ons als de stem van het Zuiden, zowel binnen de kerk als

binnen de wereld – denk bijvoorbeeld aan de werking rond het Wereld Sociaal Forum.

Communicatie via publicatie van boeken, tijdschriften, films, altijd vanuit een christelijke inspiratie.

Naast deze vormingsprogramma's hebben we nog bouwprojecten en doen aan renovatie van woningen.

In Cuba werken we samen met allerhande groepen, ondermeer groepen die bezig zijn met ecologie, derde leeftijd, voedselproductie. We steunen hen theoretisch en praktisch om te komen tot een participatieve gemeenschap. We erkennen de volksorganisaties, willen hen niet uit de weg ruimen, maar werken met hen samen.

Voor onze theologische vorming doen we een beroep op mensen vanuit heel Latijns-Amerika en werken samen met de bijbelse universiteit in Costa Rica.

In de wijken, in de jeugdclubs geven we vanuit het CMLK cursussen over, bijvoorbeeld, informatica.

We hebben centra voor volksovoeding en basisgroepen in heel het land. We krijgen ook steun van ngo's uit Europa voor het grootste bouwproject in Cuba. Als er geen civiele maatschappij bestond, zouden we niet zulke bondgenoten hebben.

Duizenden Cubanen namen deel aan onze werkgroepen en op die manier hebben we grote invloed.

Wij functioneren onafhankelijk van de staat, ontvangen geen subsidies en zijn daarvoor ook geen vragende partij. Onze inkomsten komen uit een klein hotel binnen het centrum waarin we twintig tot dertig delegaties ontvangen, we organiseren twintig tot vijftwintig werkateliers, nationale en internationale organisaties vergaderen bij ons. Al het geld dat we uit het buitenland ontvangen, gaat naar projecten.

Raúl Suárez
We hebben kunnen overleven, ons sociale project hield stand. ”

GMG: Hoe kijken de leiders tegen het Centrum aan?

Op twee manieren. De Cubaanse regering respecteert ons en waardeert het werk dat we doen. De partij en de regering zien ons als een onderdeel van de ontwikkeling in ons land. De orthodoxen wantrouwen ons en hebben ons ook geboycot. Een Cubaans gezegde luidt: ze knabbelen op u, maar slikken u niet door.

GMG: Zijn er in de katholieke kerk ook initiatieven zoals het CMLK? Werkt het centrum samen met de katholieke kerk?

Caritas Internationaal is werkzaam in Cuba.

Enkele priesters, maar voornamelijk vrouwencongregaties nemen deel aan activiteiten van ons centrum, maar nooit als officiële delegatie.

Ik heb contacten met priesters uit de buurt, met de hiërarchie niet. Met de kardinaal zijn er openlijk goede relaties, maar meer ook niet. De hiërarchie wil niet dat we samenwerken.

We staan op goede voet met de Romero-beweging die geen steun krijgt van de katholieke kerk, maar wel van de dominicanenorde.

GODSDIENST(VRIJHEID)

GMG: Hoe is de verhouding tussen kerk en staat? Hoe is het gesteld met de godsdienstvrijheid?

De verhouding kerk-staat doorliep een proces met meerdere etappes. De belangrijkste waren de eerste en deze die we nu opbouwen. In de tussenfase gingen onze eigen Cubaanse waarden verloren.

De eerste etappe. De revolutie realiseerde de dingen die wij als christenen verlangden. De kerken groeiden.

De tussenetappe. De reactie van de VS joeg Cuba in de armen van de SU. Deze periode is gekenmerkt door bureaucratie, leiders die vervreemden van het volk. Het land werd gedwongen de instituties van de SU over te nemen: marxistisch atheïsme, de staat ging alles zelf regelen waardoor er voor de sociale actie van de kerk geen ruimte overbleef. Vanuit de relatie met de SU werd het atheïsme

ingevoerd en ingeschreven in de grondwet. Er kwamen beperkingen op de activiteiten van de kerken, christelijke studenten kregen geen toegang tot bepaalde studierichtingen. Het marxistisch atheïsme stelde godsdienst verkeerd voor. Die werd gezien als een teken van ideologische zwakheid. Daarom moest een christen zijn geloof achterlaten als hij voor de staat werkte. Toch werden vanuit de beperkingen gesprekken gevoerd en werd tegen het atheïsme gestreden.

In de derde etappe ging men de waarden uit de geschiedenis van Cuba opnieuw opvissen. In het begin van de jaren tachtig trad een proces in waarbij men terug overstapte van het model van de SU naar het Cubaanse gedachtegoed. Binnen deze context gingen we in dialoog met Fidel. Hierbij speelden enkele factoren een gunstige rol.

De meerderheid van de leiders heeft onderwijs gevolgd in katholieke scholen. Fidel studeerde bij de jezuïeten en kent de katholieke kerk, met haar sterke en haar zwakte punten, goed.

Wij konden met de leiders onze problemen bespreken; bijvoorbeeld, het atheïsme, de aan gelovigen opgelegde beperkingen, de hereniging van de families, begrip ten aanzien van

homoseksuelen, het omgaan met andersdenkenden.

Dank zij deze gesprekken en dank zij de evoluties elders - de bevrijdingstheologie en de overwinning van de Sandinisten in Nicaragua - kwam er verandering. De grondwet wijzigde en veranderde 'Cuba, een atheïstische staat' in 'Cuba, een lekenstaat'. Zo kwam er godsdienstvrijheid zonder dat de kerken financiële steun krijgen van de staat. Vanaf 1984 zie je een heropleving van de kerken en kent de godsdienst een enorme vooruitgang.

In Cuba is er geen druk noch om naar de kerk te gaan noch om thuis te blijven. Men moet niet dogmatisch orthodox zijn om aan sociaal werk of aan politiek te doen.

Er is een religieus ontwaken bezig. Velen bleven weg uit de

kerk, maar er komen vandaag nieuwe gelovigen bij. De nieuwelingen waren vroeger niet religieus geïnspireerd, het zijn mensen die zich verwijderden van het atheïstisch marxisme. Zelfs meerdere revolutionairen komen naar mijn kerk. Er is een toename van het aantal vrouwen en jongeren. De kerken zijn levendig. Nu zijn er op tv religieuze programma's, bijvoorbeeld met Kerstmis.

GMG: Hoe hebben de kerken gereageerd op de revolutie?

In 1959, op het moment van de ommekeer, stond de kerk in Cuba voor grote problemen. Het was een volledig nieuwe situatie.

De vrees van de kerken hield verband met het atheïsme en het onderwijs ervan, en de door de staat aan de gelovigen opgelegde beperkingen.

De reactie van de kerken verschilde. Een groep verlaat het land en verkiest om vanuit het buitenland de problemen op te lossen.

Raúl Suárez

We ontdekten de tegenstelling tussen het evangelie en het kapitalisme...

”

Een tweede groep werkt van binnenuit, vanuit een geïsoleerde positie binnen de eigen microwereld. Ze aanvaardt de revolutie niet en blijft ze bekritisseren en de kritieken naar buiten sturen. Dit is de houding van de katholieke kerk.

Een derde houding, ondermeer die van mijn kerk, is het aanvaarden van de revolutie, haar steunen. Dit geeft ons het recht om beluisterd te worden. Voor ons komt het erop aan de goede dingen te ondersteunen en nog te verbeteren en datgene wat niet met onze traditie overeenstemde te overstijgen en te veranderen. Dit konden we maar door ons, na een lang proces, te integreren in het systeem.

Tachtig procent van de leiders van de protestantse kerk week uit naar de VS. Na de revolutie hingen degenen die bleven zonder ladder aan een verfborstel. Er bestond geen fundament om vanuit de christelijke optiek de revolutie te begrijpen. Wij zijn gevormd door de Noord-Amerikaanse kerken voor wie het sociale engagement niet bestond. Zich bekeren tot de kerk betekende een breuk met het sociale leven. Deze houding hielp ons niet. Het marxisme-leninisme bestempelde ons als reactionairen.

Ons pastoraal handelen steunde, enerzijds, op onze eigen ervaring in het pastorale werk met jongeren en in de contacten met degenen die meewerkten met de revolutie en, anderzijds, op veel meer op intuïtie. We begonnen de bijbel op een andere manier te lezen en ook toe te passen. Zo leerden we dat de bijbel licht gaf in de situatie waarin we leefden. Zo leerden we hem ook beter te lezen en ontstond er een interactie tussen de bijbel en de werkelijkheid. We ontdekten de tegenstelling tussen het evangelie en het kapitalisme dat het evangelie in doekjes wikkelde. Als de doekjes verdwenen, had men de indruk zijn geloof te

Raúl Suárez

De redding van het Zuiden betekent ook jouw redding.

”

verliezen.

Langzaam kwam de ervaring en het inzicht dat het christendom en de waarden van het Rijk Gods niet in tegenspraak zijn met het sociale project. De verandering

in het lezen van de bijbel hielp ons de revolutie te begrijpen en de vrees voor de revolutie te overwinnen, wat nodig was om mensen te begeleiden.

We ontdekten ook wat in Latijns-Amerika wordt toegepast, de methode van zien-oordelen-handelen. Dat was een prachtige ontdekking.

De verhalen van de bijbel verschenen als een nieuw licht om ons volk te begeleiden naar een rechtvaardige samenleving.

Het is moeilijk voor noorderlingen om te begrijpen wat in Latijns-Amerika en Cuba gebeurt, wat het betekent dat een meerderheid armer wordt en een minderheid almaar rijker. De bijbel heeft ons geholpen om dit te begrijpen.

We hebben een arbeidstheologie die heel betekenisvol is in de pastorale werking van de kerk en voor onze rol in de maatschappij: de verdeling van het weinige. Dat geeft zin aan ons samenzijn en ons werk. Die theologie geeft een nieuwe kijk op de vervreemding van Marx. In het vervreemde werk wordt de arbeid leeg gemaakt. De christelijke theologie is co-creatie met God.

GMG: Tijdens onze reis in Cuba stelden we bij de katholieke groepen een heel kritische houding vast ten aanzien van de maatschappij, ze vermeldden niet de positieve kanten.

Dat is de houding van de katholieke kerk. Die aanvaardt de revolutie niet en reageert vanuit haar eigen microwereld.

De Cubaanse katholieke kerk staat ook heel

kritisch ten overstaan van de bevrijdingstheologen. De katholieke bevrijdingstheologen, Leonardo Boff en Frei Betto, worden door onze kerk uitgenodigd. In plaats van een theologische uitdaging te zijn, gaat de katholieke kerk in de oppositie. Ze is een Vaticaanse kerk, conservatief, niet oecumenisch. De paus vroeg tijdens zijn bezoek aan Cuba om deel te nemen aan de oecumenische beweging. Zijn oproep bleef zonder resultaat. De paus riep op om, tegen de globalisatie van de anti-waarden van het rijk Gods, de solidariteit te globaliseren. Hiervoor is de dialoog tussen kerken noodzakelijk. De katholieke kerk is er op uit om Latijns-Amerikaanse priesters naar Cuba te sturen. Als die de bevrijdingstheologie verkondigen en toenadering zoeken met het systeem, dan moeten ze weg.

Fidel schonk aan de kloosterorde van Santa Brigitte een kloostergebouw. Bij de opening had de overste een brief van Fidel. De kardinaal was er niet, slechts één priester. Binnen Cuba is er een oecumenische beweging waaraan de katholieke kerk niet deelneemt. Een oecumenische toenadering met de katholieke kerk in Cuba is moeilijk.

GMG: In Latijns-Amerika is er een trend naar religieus fundamentalisme. Ervaar je dit ook in Cuba?

Er is een probleem van fundamentalisme dat komt vanuit Noord- en Centraal-Amerika, met als gevolg verdeeldheid en een schadelijke religiositeit. Ook in Cuba raakte het fundamentalisme binnen.

De protestantse kerken ondergaan een sterke invloed van de Amerikaanse religieuze bewegingen en stichten politieke partijen in de richting van extreem-rechts en een vervreem-

dende religiositeit. Zij rekruteerden zeer sterk in de aanhang van de katholieke basisgroepen. De rechtse groepen profiteerden van het feit dat de christelijke basisgroepen de band met de bijbel uit het oog hadden verloren. Het sociaal-economische stond in de schijnwerpers, maar in de strijd tegen de armoede had men een identificatie nodig die men in de basisgroepen niet vond. De extreem-rechtse groepen boden die inspiratie wel, maar verstikten het sociale.

Dat fundamentalisme vinden we terug in heel Latijns-Amerika. De protestantse kerken van Latijns-Amerika breken met hun traditie: a-partijpolitiek. In Colombia importeert men het protestantse fundamentalisme om een beweging tegen het neoliberalisme af te remmen. Er werd een ambassadrice benoemd die behoort tot de fundamentalistische strekking.

Ik waarschuw voor het religieuze protestantse fundamentalisme dat Bush aan de overwinning heeft geholpen. Zij pleiten voor de waarde van het ongeboort kind, maar hebben geen oog voor het levende kind in armoede. Zij zijn een gevaar voor het volk.

Raúl Suárez

De VS hebben geen democratie, wel een electoraal systeem.

”

PERSOONLIJK GETUIGENIS

GMG: Wat waren je drijfveren om je in het project te engageren?

Ik ben parlementair, geen beroepspoliticus, krijg hiervoor geen loon, ben lid van de commissie voor internationale betrekkingen van het parlement. Ik ben geen partijlid.

In mijn ogen bestaat er geen splitsing tussen het materiële en het geestelijke. De bijbel leert dat we mensen zijn uit één stuk, dat we het evangelie niet alleen moeten beleven in de kerk, maar ook als een zending naar de buitenwereld.

Ik sta achter het project! Vertrekkend van Hegel zie ik het zo. Het kapitalisme functioneert niet voor de grote meerderheid van de mensen, het vernietigt Gods schepping en creëert armoede. Het socialisme, de antithesis, dwingt het kapitalisme om andere dingen te doen. De synthese is het Rijk Gods dat grondig verschilt van kapitalisme met zijn spirit van individualisme.

Mijn strijd is de strijd voor het Rijk Gods dat je niet mag vereenzelvigen met om het even welk model. Dit laat me toe kritiek te leveren op wat mensen doen en de tekenen van het Rijk Gods hier te zien.

Er bestaat geen tegenstelling tussen een eerlijk socialisme en de fundamenten van het geloof. Socialisme betekent leven voor anderen, staat voor een project voor menselijke waardigheid en beantwoordt aan de mens als beeld van God. Ik zie vele gemeenschappelijke aspecten tussen het Rijk Gods en het Cubaanse project.

Ik ben niet akkoord met de politiek van de VS en de economie van de overvloed. Ik heb gekozen voor het alternatief van het socialisme, ook al zijn er zoveel vergissingen begaan. Is de kerk altijd trouw aan het ideaal van Jezus, Gods Rijk op aarde? Neen, ook zij beging vele vergissingen. Ondanks die gebreken breek ik er niet mee.

Het socialistische project is een utopie die nergens gerealiseerd is. In mijn ogen staat dit project het dichtst bij Jezus' project. Ik geef de voorkeur aan het socialisme en voel me als christen beter gerealiseerd in het socialisme.

Gist zijn in het deeg, tegenstroom zijn tegen de anti-waarden, kan in elke partij. Hiervoor heb ik stenen op mijn hoofd gekregen van de kerk en van de partij. Het christelijke project brengt mee dat je alleen staat of tot een minderheid hoort. Dit is pessimistisch, maar het leven heeft me dit bijgebracht.

In mijn geval, buiten het feit dat ik christen ben, speelt ook mijn geschiedenis een rol. Ik kom uit een arme familie waar je 's nachts droomde van lekker eten en 's morgens wakker werd met een lege maag.

Ik ben geboren in een gezin zonder godsdienstige opvoeding. Vader en moeder werkten in de landbouw, waarin 44% van de mensen aan de slag was. Vader labeurde vier maanden in de suikeroogst en de rest was afwachten.

We waren met tien kinderen en leefden in een kamer van vijf op vijf meter. We waren analfabeten.

Op zeventien jaar leefde ik verwijderd van de familie. Na ervaringen met alcohol en drugs kwam de pastorale roeping. Ik mocht gaan studeren en zat op twintig jaar in het seminarie van een Amerikaanse kerk: gesloten, een verticale opvatting van de godsdienst, geen relatie tussen geloof en maatschappij, economie en politiek. Ik kreeg, zoals het gebeurde in heel Latijns-Amerika, een religieuze ideologie die mij mijn klasse deed vergeten.

In 1959, een jaar voor het einde van mijn studie, kwam de revolutie. Het was een uitdaging en een contradictie.

Een uitdaging! De revolutie, een humanistische omwenteling: onderwijs, gezondheidszorg, sport, cultuur, volledige tewerkstelling... een recht voor de kleine man.

Een contradictie! Degenen die het deden, waren Samaritanen. Een contradictie tussen het hart, de mentaliteit en het communisme. Ik wil de revolutie niet veranderen omdat er geen beter alternatief is. Al vijfendertig jaar ben ik dominee en promoot de dialoog tussen geloof en marxisme. Ik vind dat het Cubaanse project aansluit bij mijn geloof en dat ik een inbreng kan doen vanuit mijn geloof.

Ik werd volksvertegenwoordiger, voorgedragen door de eenheidsvakbond CTC, en gesteund door de burens en de werknemers. Het jaar dat ik parlementair werd, zat Cuba in een diepe economische crisis. De totale productie van het land daalde met 35%, de hele bevolking leed eronder. Het was nodig om alle krachten te bundelen.

De reden was niet politiek maar ethisch, het geloof dat het de moeite waard is om het Cubaanse project van binnenuit te verbeteren. Ik ben volksvertegenwoordiger geworden omwille van de burens en de crisis na de val van de SU. In die moeilijke economische situatie vreesde ik een oproer en repressie en wilde een profetische stem zijn. Om de noden van het Cubaanse volk op te lossen, moesten we de krachten bundelen.

BOODSCHAP

GMG: Wat kunnen wij doen, hoe kunnen wij solidair zijn met Cuba?

Mij uitnodigen, is een vorm van hulp. Hierdoor geef je een stem aan het Zuiden. Door de uitnodiging en het bezoek hebben jullie een grote bijdrage geleverd aan de solidariteit met Cuba. Ik heb de gelegenheid gekregen om contact te hebben zowel met de top als met de basis van de christelijke arbeidersbeweging. Daarvoor ben ik zeer dankbaar.

Voor mij is het belangrijk om ideeën uit te wisselen zonder geprefabriceerde speeches: één oor naar het evangelie en één oor naar de mensen. Je moet een land niet *en bloc* veroordelen of *en bloc* goedkeuren. Door ideeën uit te wisselen, kun je een land beter leren kennen

en bijdragen tot het verbeteren ervan. Wij moeten dialogeren in een klimaat van vertrouwen en begrip, en zonder voorwaarden.

Als men zegt dat Cuba onvoldoende vooruitgang maakt, wees dan indachtig dat: het embargo niet is opgeheven, Europa Cuba niet steunt, men Cuba ziet als een statisch systeem. In het tot stand brengen van die dialoog kan de arbeidersbeweging een bijdrage leveren, zie naar wat Spanje vandaag doet. Als beweging kun je ook je invloed aanwenden opdat men de blokkade zou opheffen.

In het denken over en handelen met de derde wereld, vergeet ook Latijns-Amerika niet. Zonder perfect te zijn en zonder de agressie van Amerika kan dit zorgen voor een grote verandering.

Trouw niet met het verleden, maar bouw een dynamische beweging uit. Zorg dat het christelijke in de naam van de beweging significant is voor haar visie en programma's. Ik zal je een vraag stellen. De partij of beweging die het etiket 'C' draagt, in welke mate verdedigt ze de idealen van de arbeiders of van de groepen in wier naam ze spreekt? Geef zelf maar het antwoord. In jullie antwoord zit het beste wat jij voor ons kunt doen.

Je hebt in je beweging de morele en spirituele waarden om een stem te zijn in deze wereld waar de wanhoop zich globaliseert, waar de armen armer worden. De redding van het Zuiden betekent ook jouw redding.

Ik heb geleerd om onze wortels in een veranderende samenleving te behouden. Daarom ben ik bezorgd om de aandacht voor je wortels. Wat betekent vandaag: kerk zijn? Wat betekent de 'C' in de naam van een vakbeweging of partij? Wat betekent het om christen te zijn? Het geloof is een manier van leven. Dat moeten we opnieuw ontdekken.

(1) Lees: A. VANEMPTEN, 'Cuba: hemel noch hel. Een groots (!?) project', in: *De gids op maatschappelijk gebied*, jg. 95, 2004, nr. 1, pag. 4-17.